Mircea Eliade

LES TROIS GRÂCES

— Este curios că s-a gîndit la asta... Că ultimele lui cuvinte au fost astea: *Les trois Grâces...*

Aproape 39 de ani. De fapt, 39 de ani fără trei săptămîni. La cîţiva kilometri de Vevey, în pădure. Dacă nu l-ar fi trezit lătratul cîinelui, ar fi trecut pe lîngă ele fără să le vadă. Probabil că încerca din nou — pentru a cîta oară? — să găsească rima. Se încăpăţînase să păstreze, întreg, numele latinesc: *Euphorbia moldavica id est impudica...* A întors speriat capul; un cîine mare, negru se îndrepta spre el, pe pietriş, şi în fund, pe jumătate ascunse sub sălcii şi brazi, cele trei vile. Aşa cum nu mai văzuse pînă atunci. Păreau izolate, şi totuşi comunicau între ele; dar nu înţelegea cum. Le privea fascinat, nemaiîndrăznind să clipească. (Cîteva luni după aceea, Sidonia i-a spus, stăpînindu-şi anevoie enervarea: „Ştiu, este pur şi simplu un tic; dar, dacă ai avea puţină voinţă... Pentru că, iartă-mă că ţi-o repet, pentru cel care te priveşte..." „Dar nu clipesc întotdeauna, a întrerupt-o zîmbind. Cînd mă interesează ceva, un tablou, un peisagiu, o floare..." „Nu vorbeam de flori, reluă Sidonia. Este meseria ta..." Poate că atunci, în acea clipă, a înţeles. Cuvintele acelea, „meseria", „este meseria ta", i-au fost de-ajuns. A ridicat din umeri. „Înainte de toate, pentru mine, botanica este o pasiune; în al doilea rînd, este o ştiinţă foarte precisă... În orice caz, te asigur, ticul, dacă se poate numi aşa, nu-mi aparţine. Nu aparţine poetului, şi nici naturalistului...")

— Da, este într-adevăr curios, vorbi Hagi Pavel. Vreau să spun că şi-a amintit de ele tocmai atunci, cînd... Se întrerupse brusc, încercînd să-şi înăbuşe un suspin: Dumnezeu să-L ierte! adăugă coborînd glasul.

Apoi întinse mîna şi apucă paharul cu vin.

— *Les trois Grâces,* repetă absent Zalomit. *Les trois Grâces!...*

Ce casă de vis! Să poţi lucra aici o vară întreagă, să nu faci altceva decît să scrii!... Dar îl exaspera cîinele. Se învîrtea în jurul lui, la cîţiva metri, lătrînd tot mai strident, neîndrăznind să-L privească şi totuşi cu capul necontenit îndreptat, ameninţător, către el. Îi strigă în glumă: „Potaie!" încercînd să-L îmblînzească. Atunci dădu cu ochii de tăbliţa de aramă şi citi: *Les troi Grâces.* „Evident! Acum înţeleg!", şopti.

— Dar, în fond, de ce este vorba? întrebă Nicoleanu. Ce-a vrut să spună?

Hagi Pavel îşi îndreptă privirile spre Zalomit şi zîmbi trist.

— Tinereţe, spune, amintiri din tinereţe. De cînd eram toţi trei la studii, în Elveţia.

Îşi duse stîngaci mîna la ochi şi începu să se frece. Apoi, cu un oftat, îşi umplu din nou paharul.

— Eu le-am descoperit întîi, începu Zalomit, dar în ziua următoare i-am adus şi pe ei să le admire. *Les trois Grâces.* Într-adevăr, nu li se potrivea alt nume. Căci, deşi erau trei, alcătuiau o unitate, dacă înţelegi ce vreau să spun. Le-a plăcut şi lor, fireşte, dar eu eram pur şi simplu îndrăgostit, de fiecare în parte şi de toate trei laolaltă. Veneam să le văd în

fiecare duminică. Am venit o dată, toţi trei, pe ninsoare. Zăpada era deja de cîteva palme, dar ningea întruna şi printre brazi, după ce se aprinseseră luminile înăuntru, căci eram în ianuarie şi se întuneca repede, printre brazi parcă ne-am fi aflat deodată într-un basm norvegian cu zîne.

— Am mai fost şi altă dată pe zăpadă, îl întrerupse Hagi Pavel. Dar n-a mai fost aşa frumos.

Zalomit clătină din cap.

— Nu, te înşeli. Pe zăpadă n-am fost decît o singură dată, în duminica aceea din ianuarie, în 1929 sau 1930.

Hagi Pavel îl privi curios.

— În nici un caz n-a putut fi în 1929, pentru că nu mă instalasem încă la Geneva. Şi nici în 1930 n-a putut fi, pentru că vacanţa aceea de iarnă o petrecusem în ţară.

— Poate că nu vorbiţi de acelaşi lucru, interveni Nicoleanu. După cîţiva ani... amintirile, ştiţi şi dumneavoastră...

— Dar *Les trois Grâces* sînt mai mult decît amintiri din tinereţe, îl întrerupse Zalomit. Cel puţin pentru mine. Publicasem o plachetă de versuri, cu banii mei bineînţeles. Fără nici un succes, de altfel. Lucram în vara aceea la un volum, mult mai pretenţios. Eram pur şi simplu entuziasmat de Paul Valery... Cînd le-am descoperit acolo, ascunse sub sălcii şi brazi, mi-am spus: Să poţi scrie aici, o vară întreagă, singur, neştiut de nimeni...

Hagi Pavel se întoarse spre el, încruntîndu-se.

— Aflasem şi numele arhitectului, continuă Zalomit, şi l-am ţinut minte multă vreme, poate zece, cincisprezece ani. Dar cu toată admiraţia mea, l-am uitat. Aşa cum am uitat, de altfel, atîtea altele, adăugă încercînd să zîmbească.

Hagi Pavel ridică de mai multe ori din umeri.

— Nu prea înţeleg la ce faci aluzie, spuse.

— În orice caz, e curios că astea au fost ultimele lui cuvinte, spuse Nicoleanu: *Les trois Grâces.*

— Cît se poate de curios, reluă Hagi Pavel. Fiecare dintre noi am avut multe aventuri în tinereţe; pe unele le-am uitat, de altele ne amintim doar pe jumătate. Ce l-o fi făcut pe Aurelian să-şi aducă aminte tocmai de *Les trois Grâces?* Poate pentru că, după atîţia ani, ne aflam din nou împreună, noi, cei trei, care ne împrietenisem în timpul studiilor la Geneva. Dar aveam atîtea alte amintiri comune din Elveţia! De ce şi-o fi adus aminte de *Les trois Grâces.* Mai ales că, la drept vorbind, aşa cum căzuserăm de acord cu toţii, nu numai noi trei, ci şi alţi colegi de-ai noştri, numai două din ele erau pro-priu-zis grase. Yvonne era mai mult sau mai puţin aşa cum trebuia să fie o elveţiană de douăzeci şi cinci de ani.

Zalomit schimbă brusc poziţia scaunului şi-şi încruţişă braţele pe masă.

— Cred că vorbim de două lucruri cu totul deosebite, care n-au nimic de-a face unul cu altul. Eu îţi vorbeam de cele trei vile de lîngă Vevey, care se numeau *Les trois Grâces,* şi prin faţa cărora ne-am plimbat de atîtea ori; o dată într-o duminică din ianuarie şi pe ninsoare.

— Acum, că te ascult, începu gînditor Hagi Pavel, parcă mi-aş aduce aminte de nişte pitici în curte, şi un bazin zmălţuit albastru.

Zalomit ridică plictisit din umeri.

— Nu. Confunzi cu alte vile şi căsuţe. *Les trois Grâces* n-aveau pitici şi nici bazin.

— Poate confund, spuse Hagi Pavel. Dar sper că îţi mai aduci aminte de Yvonne şi de Henriette, şi de o a treia fată, îmi scapă acum numele, cu care ne-am avut noi bine, iar unii din noi chiar foarte bine, aproape doi ani de zile... Ţie îţi plăcea la început Yvonne, dar nu cred că a fost o mare pasiune...

— Da, Yvonne... Evident, îmi aduc aminte numele. Dar n-aş şti să-ţi spun cum arăta... Iar despre celelalte două...

— Henriette era destul de grasă, dar era, cum spuneam noi atunci, dată dracului, avea pe vino încoace. Şi era deşteaptă foc. Ţii minte cum te tachina cînd ne întîlneam cu toţii — noi trei, şi ele trei — la *Gafe des Vosges?* întîi striga grupului întreg: *Vive la Roumanie!* Apoi îţi căuta privirile şi adăuga: *Vivent les allies!*

Zalomit ridică din nou din umeri zîmbind trist, intimidat.

— Îmi pare rău, îmi pare foarte rău, dar nu-mi mai aduc aminte...

— Bine, înţeleg, continuă Hagi Pavel. Tu erai pasionat de poezie şi de flori. Vedeai lumea altfel decît o vedeam noi! Şi apoi, adăugă după o scurtă pauză, au trecut aproape patruzeci de ani...

— Dar n-am uitat nici pădurea de lîngă Vevey, nici *Les trois Grâces,* deşi, îţi mărturisesc, nu m-am mai gîndit la anumite întîmplări din tinereţea mea de vreo douăzeci şi cinci de ani.

Tăcură toţi, încurcaţi, evitînd să se privească. Tîrziu, Hagi Pavel apucă brusc a doua sticlă şi umplu paharele, cu mare grijă, ca şi cum i-ar fi fost frică să nu-i tremure mîna.

— *Âpropos* de Yvonne, începu. Mai ţii minte cum le numea Aurelian la început? Le spunea: *Deux ou trois Grasses...*

Zalomit îl privi din nou cu mare atenţie apoi zîmbi.

— Asta n-o putea spune atunci, pentru că în anii aceia încă nu se tradusese în franţuzeşte cartea lui Aldous Huxley, *Two or Three Grâces.* Dacă a spus-o, a spus-o mai tîrziu...

— Bine, bine, îl întrerupse Nicoleanu. Ştim cu toţii că memoria este aşa cum sînt toate celelalte funcţiuni şi facultăţi: aproximativă şi perisabilă. Dar, ca să revenim la ultimele cuvinte ale lui Aurelian Tătaru, ce credeţi că a vrut să spună?...

— Dumnezeu să-l ierte! murmură Hagi Pavel. Poate faptul că eram toţi trei împreună, că ne reîntîlnisem toţi trei după atîţia ani, şi tocmai aici, în munţi, ca pe vremuri, cînd urcam spre Chamonix.

— Partea asta a Carpaţilor nu prea seamănă cu Elveţia alpină, vorbi absent Zalomit. Dacă a vrut să ne spună ceva, a vrut probabil să ne spună: „îmi dau seama că sînt pierdut, dar nu mi-e frică, şi nici vouă să nu vă fie frică de moarte." Şi poate a vrut să ne spună că moartea este o împlinire, o perfectă integrare a tuturor facultăţilor înalte cu care am fost dăruiţi. Şi n-a găsit, pe loc, o altă imagine, sau poate n-a mai avut destule puteri să vorbească, şi, deschizînd ochii şi văzîndu-ne pe amîndoi acolo lîngă el, şi-a adus aminte de perfecta armonie a celor trei vile, separate şi totuşi formînd un singur corp arhitectonic, şi ne-a evocat imaginea asta: *Les trois Grâces...*

— Bine, tu eşti poet, îl întrerupse Hagi Pavel. Tu vezi lucruri pe care noi, ceştilalţi...

Zalomit îl privi cîteva clipe adînc, încruntat, apoi figura i se lumină deodată şi zîmbi.

— Dacă vrei să ştii, află că nu mai sînt de mult poet. Din după-amiaza aceea de iulie, cînd am dat prima oară cu ochii de *Les trois Grâces,* n-am mai încercat să scriu un singur vers. Am rămas ce trebuia să fiu de la început: un botanist. Nici o poetică din lume nu atinge perfecţiunea şi semnificaţia celei mai timide flori... Se ridică brusc şi le întinse mîna: Şi acum, am să vă rog să mă iertaţi dacă vă las. Mă urc sus, la mine în cameră, să mă întind. M-a ajuns oboseala...

Tresări auzind paşi pe cărare, şi întoarse capul. La început nu-l recunoscu, cu bascul îndesat mult pe frunte şi cu mantaua de ploaie pe umeri.

— Vasăzică, nici dumitale nu ţi-e somn, spuse Nicoleanu apropiindu-se.

Se aşeză lîngă el, în iarbă, înfăşurîndu-şi cu grijă mantaua în jurul genunchilor.

— Chiar în miezul verii, adăugă, nopţile, aici, la munte, sînt întotdeauna reci. Să fii cu mare băgare de seamă...

— Sînt obişnuit, vorbi Zalomit fără să-l privească. Aria mea de specializare e flora Carpaţilor. Cîtă a mai rămas, adăugă parcă mai mult pentru sine.

— Te-ai oprit să te odihneşti chiar aici, la cîţiva metri de locul unde...

— Cît să fie ceasul? îl întrerupse Zalomit, întorcînd brusc capul către el. Mi-am lăsat ceasornicul pe măsuţa de noapte...

— Nu poate fi mai mult de trei. Într-un ceas răsare soarele.

— Deci, n-au trecut decît vreo douăsprezece, treisprezece ore... Mi-e peste putinţă să înţeleg cum s-a întîmplat, reluă după cîteva clipe.

Nicoleanu îşi strînse şi mai mult, cu înfrigurare, mantaua în jurul corpului.

— Nici eu nu înţeleg, spuse. Cînd v-am auzit strigînd şi am sosit în goană, după două, trei minute mai tîrziu, nu-mi venea să cred ochilor. Numai un copil nepriceput, de la oraş, care ar fi urcat pentru prima oară pe munte sau cineva care şi-ar fi pierdut brusc cunoştinţa, ar fi putut aluneca şi ar fi căzut, rostogolindu-se, douăzeci, douăzeci şi cinci de metri, fără să încerce să se apuce de vreo rădăcină, sau de vreun smoc de iarbă înaltă, sau chiar de pietre...

— Poate şi-a pierdut cunoştinţa... Sau poate o fi avut o criză cardiacă sau altceva... Cred că asta se va putea afla...

— S-ar putea afla, îl întrerupse Nicoleanu, dacă autopsia va fi făcută la timp şi de cine trebuie...

— Îl cunoşteai de mult? întrebă Zalomit întorcînd din nou capul către el.

— Bine, nu l-am cunoscut decît în ultimii trei, patru ani. Evident, îl întîlnisem de cîteva ori, mai înainte. Cum însă nu aveam aceeaşi specialitate sau, mai precis, *el* nu o mai avea, nu am avut nici prilejul atunci, prin anii 1960-65, să ne întîlnim mai des şi să ne cunoaştem.

— De ce spuneai că nu mai avea aceeaşi specialitate? întrebă Zalomit.

Nicoleanu prelungea încurcat tăcerea, tot încercînd să-şi potrivească mantaua. În cele din urmă se ridică în picioare, căută mînecile mantalei, o îmbrăcă şi îşi încheie nasturii pînă sus.

— De cînd nu v-aţi mai văzut? întrebă într-un tîrziu.

— În ultima vreme ne întîlneam destul de rar, la cîţiva ani o dată. Dar păstram legătura, prin prieteni comuni, prin colegi; ne scriam mai rar, căci eram amîndoi foarte prinşi, fiecare cu treburile şi răspunderile noastre. Şi totuşi, cînd a aflat de la Hagi Pavel că voi veni în a doua jumătate a lui iunie la Poiana-Dornei, mi-a scris, propunîndu-mi să petrecem cîteva zile împreună, toţi trei, aici, la cabană... Dar de ce întrebi?

Nicoleanu îşi freca încurcat mîinile.

— Voiam să ştiu dacă erai la curent cu cercetările lui, mai precis, cu descoperirile lui de acum vreo zece ani, cînd mulţi dintre noi, cei care ne specializam în biologia medicală, credeam că doctorul Tătaru descoperise, sau era pe cale de a descoperi, tratamentul cancerului.

— De asta auzisem mai demult. Şi chiar am discutat cîte ceva. Mai precis, îl întrebam eu, şi, deşi paralizat de modestia lui proverbială, Aurelian mi-a mărturisit o dată că, dacă nu va fi împiedicat de împrejurări, în cel mult doi, trei ani, mortalitatea provocată de cancer va fi inferioară celei provocate de tuberculoză sau de sifilis.

— Da, e adevărat. Asta se ştia de mult; se ştia că într-o zi problema cancerului va fi rezolvată, aşa cum a fost rezolvată, bunăoară, problema ciumei şi a turbării. Dar nu ştiu dacă doctorul Tătaru a intrat în amănunte.

— Nu cred. Spunea doar că experienţele sînt cît se poate de încurajatoare...

— Multe experienţe au fost încurajatoare, reluă Nicoleanu, şi nu au dus la nici un rezultat. Experienţele doctorului Tătaru, care ne fascinaseră pe noi acum doisprezece-trei-sprezece ani, erau de un alt ordin; presupuneau o metodologie revoluţionară, care nu avea nimic de-a face cu tot ce se încercase pînă atunci în tratamentul ştiinţific al cancerului. E drept, cum se obişnuieşte în asemenea împrejurări, secretul trebuia păstrat pînă cînd rezultatele pozitive vor fi fost verificate în ceea ce unii numesc serii minimale, adică în cel puţin trei sau cinci clinici. Aşa că, pe atunci, nimeni dintre noi nu ştia în ce constau experienţele. Dar aflasem ceva despre presupoziţiile lor metodologice. Şi cînd, în ultimii doi, trei ani, am început să ne împrietenim, doctorul Tătaru mi-a mai spus ceva evident, nu totul, dar destul ca să înţeleg că ce aflasem noi nu erau zvonuri, cum s-a susţinut mai tîrziu... Pentru că mai tîrziu s-a susţinut...

Se întrerupse, ca şi cum i-ar fi fost frică să încheie fraza, şi tăcu cîtva timp încurcat.

— In sfîrşit, acum se poate spune, reîncepu brusc, pentru că, pe de o parte, Aurelian Tătaru nu mai este, iar pe de altă parte, pentru că s-ar părea, în chestiunile acestea nu se ştie niciodată sigur ce e adevăr şi ce e zvon sau propagandă, s-ar părea că experienţe similare au loc în loboratoarele din Rusia şi din Statele Unite. Pe scurt, ideea doctorului Tătaru era aceasta: cancerul este provocat de o proliferare excesivă şi anarhică a celulelor unui ţesut sau ale unui organ. Procesul fiziologic e paradoxal, chiar contradictoriu. Pentru că fenomenul de multiplicare vertiginoasă a celulelor indică o pulsiune pozitivă, şi anume regenerarea ţesutului sau organului respectiv. În sine, apariţia unui neoplasm, proliferarea masivă a celulelor, ar trebui să conducă la regenerarea totală a ţesutului şi, în cele din urmă, la regenerarea, adică la întinerirea, corpului întreg. Dar această pulsiune organică pozitivă este anulată de

ritmul demenţial al proliferării celulelor şi de caracterul anarhic, haotic, al construcţiilor micro şi macrocelulare, s-ar spune că avem de-a face cu o tendinţă de creaţie devenită brusc amnezică, un proces fiziologic „ateologic", amputat de intenţionalitate, şi care „creează" în neştire şi la întîmplare, fără scop, fără plan, fără structură...

— Extraordinar! exclamă Zalomit. Pur şi simplu extraordinar! Cît i-ar fi plăcut lui Goethe această interpretare a neoplasmului, ca o creaţie haotică şi lipsită de sens!... Şi dacă ar fi citit-o, cît i-ar fi plăcut lui Aurelian *Morfologia plantelor* a lui Goethe! N-am să-mi iert niciodată că n-am insistat, că nu l-am rugat mai insistent să-mi vorbească despre experienţele lui!...

— Poate că n-ar fi spus mai mult, reluă Nicoleanu. Suferea, cum am îndrăznit să-i spun o dată, suferea de o modestie aproape patologică.

— Şi atunci, ce s-a întîmplat? Căci n-am mai auzit vorbindu-se despre descoperirea tratamentului, şi nici el, cînd ne întîlneam, nu mai pomenea nimic de experienţele acelea atît de promiţătoare.

Nicoleanu ofta adînc şi întinse braţul spre vale, ca şi cum ar fi vrut să-i arate ceva, apoi se răzgîndi şi-şi aşeză cuminte palma pe genunchi.

— Ce s-a întîmplat, nu ştiu prea bine nici eu, dar a trebuit să întrerupă experienţele cînd a fost numit şeful Spitalului din Giuleşti. L-ai întîlnit cumva în acel an, prin 1960—61?

Zalomit rămase o clipă pe gînduri.

— Nu. Nici în 1960-61, nici în 1962.

— Cei care l-au văzut atunci n-au remarcat nici o amărăciune. Rîdea tăcut, cum rîdea el întotdeauna. „Ce n-am descoperit eu, au să descopere alţii", spunea. Şi apoi schimba vorba...

... Evident, era fatal; ar fi trebuit să înţeleg asta de mult. Cu experienţa mea, ar fi trebuit. Proiectul atlasului regional, trei monografii gata de tipar, şi tot ce a urmat: zîmbetul lui Ursache, dînd cu ochii de Catastrofa-Trei-Ierarhi, dar mai ales tăcerea lor cînd a luat cuvîntul Imaculata-Concep-ţiune... Îşi simţi tot sîngele adunat în obraji şi se trezi, brusc, întorcîndu-se cu tot corpul spre Nicoleanu.

— Dar, în fond, cum înţelegea Aurelian să rectifice procesul de proliferare a celulelor? în ce constau experienţele lui?

— Pe cît pot reconstitui din cele ştiute de mine şi auzite de la el, Tătaru spera să pună la punct o soluţie organică, sau un ser, nu pot preciza mai mult, o soluţie care, injectată în zona unde se declarase proliferarea, ar fi produs un fenomen, cum îi spuneam noi, în glumă, de „anamneză", de „trezire" a instinctului teleologic, prezent în orice microorganism. Evident, astea sînt doar metafore. Ce credea el că era pe cale să descopere era un agent de restructurare a pulsiunii oganice. O dată mi-a spus: „în fond, descoperirea va fi utilizată mai mult în medicina întineririi decît în vindecarea cancerului. Pentru că, spunea, într-o generaţie, două, cancerul va dispărea ca flagel social, dar cu flagelul degenerării celulare şi al îmbătrînirii mai avem de furcă..."

— Un fenomen de anamneză a instinctului teleologic prezent în orice microorganism, repetă Zalomit, pronunţînd rar, sacadat, cuvintele. Dacă a înţeles asta, a înţeles tot... Cu un gest scurt, se ridică în picioare:

— Mi se pare că visez. Tot ce s-a întîmplat de ieri după-amiază mi se pare ireal...

— Şi mie, spuse Nicoleanu ridicîndu-se cu o oarecare greutate. Nu pot crede că s-a împiedicat şi a alunecat douăzeci, douăzeci şi cinci de metri pe povîrniş, căci nici măcar nu e prăpastie...

— Mi se pare ireal, continuă Zalomit plecîndu-şi capul, ireal că, după ce-am urmărit cu ochii, o bucată de vreme, maşina ambulanţei, cu trupul lui Aurelian Tătaru, ne-am întors la cabană, şi Dădu Hagi Pavel a comandat două sticle de vin... Mi-e peste putinţă să cred că aşa a fost, că asta s-a întîmplat cu adevărat.

Îl trezi Hagi Pavel cînd, i se părea, abia adormise. — îmbracă-te repede, îi spuse. Au venit la anchetă. *Au fond, mon vieux, nous sommes suspects,* adăugă în şoaptă.

Ajuns în curte, l-a orbit lumina dimineţii de vară. Erau toţi strînşi în jurul unui tînăr brun, încruntat, gesticulînd cu un carnet în mîna stîngă.

— Tovarăşul profesor Filip Zalomit? îl întrebă. Aţi sosit alaltăieri seara, cu o maşină a laboratorului de fiziologie botanică, de la Poiana-Dornei. Doctorul Aurelian Tătaru vă aştepta pe terasă, împreună cu tovarăşul inginer Hagi Pavel şi tovarăşul doctor Nicoleanu. Aşa e?

— Aşa, spuse Zalomit neîndrăznind să-şi privească tovarăşii.

— Atunci putem porni. Şi ca să cîştigăm timp, luăm camioneta.

— Tovarăşe Ciubotariu, interveni Hagi Pavel, e foarte aproape, nu e mai mult de un kilometru.

— Ca să cîştigăm timp, repetă Ciubotariu.

După ce au coborît din camionetă, tuşi de cîteva ori şi începu cu oarecare solemnitate:

— Ca să nu fie nici o confuzie, vă rog să nu mai vorbiţi între dumneavoastră şi să-mi arătaţi cum a-ţi pornit pe cărarea asta ieri, 22 iunie, pe la ceasurile două, două şi jumătate după-amiază. Aţi spus în declaraţii că doctorul Aurelian Tătaru pornise repede înainte, adică se depărtase de dumneavoastră. Cam la cîţi metri? întrebă întorcîndu-se spre Nicoleanu.

— Greu de precizat. Poate patruzeci, cincizeci de metri, în nici un caz mai mult de o sută de metri. Dar din cauza arborilor nu-L mai vedeam.

— Nu L-a mai văzut nici unul dintre dumneavoastră? întrebă Ciubotariu rotindu-şi privirile de la unul la altul.

— Nu.

— Vasăzică, nu l-aţi mai văzut, încheie, şi umezindu-şi degetul întoarse cu grijă o foaie din carnet. Acum, ca să nu fie nici o confuzie, să-mi arătaţi cum mergeaţi, la ce distanţă unul de altul. Spune dumneata, tovarăşe profesor.

— La început umblam unul lîngă altul. Apoi, cînd s-a îngustat cărarea, ne-am înşiruit unul în spatele celuilalt. O bucată de vreme eu eram în faţă, dar apoi...

— Îmi daţi voie, îl întrerupse Ciubotariu. Aşa a fost? se adresa celorlalţi doi. O bucată de vreme dumnealui a umblat în frunte?

— Chiar aşa, spuse Hagi Pavel. Eu rămăsesem un pas, doi în urma lui, dar curînd după aceea, să fi trecut cinci, şase minute, Filip, profesorul Zalomit, care, ştiţi, e botanist, s-a oprit în dreptul unei buruieni şi s-a aplecat s-o privească de aproape. Şi atunci am trecut eu înaintea lui, urmat de doctorul Nicoleanu.

Ciubotariu îi privi pe rînd, întrebîndu-i din ochi.

— Atunci să mergem, spuse. Umblaţi, pe cît se poate, cam tot aşa cum aţi umblat ieri. Eu rămîn la urmă... Şi, vă rog, nu vorbiţi între dumneavoastră.

După vreo zece minute, Nicoleanu părăsi cărarea şi-i spuse:

— Ieri, m-am oprit aici şi le-am spus celorlalţi să nu mă aştepte. Am urcat guţin, printre brazi, cam pe-acolo, arătă întinzînd braţul. Înţelegeţi de ce... Eu sînt şi medic şi biolog, adăugă văzînd că Ciobotariu îl asculta încruntat.

— Vasăzică, de aceea n-aţi fost de faţă...

— Cred că nici ei n-au fost de faţă...

Ciubotariu deschise din nou carnetul.

— Da, nici ei. Aşa cel puţin au scris, fiecare din ei, în declaraţie. Şi cît timp aţi rămas singur?

— Poate opt, zece minute. Apoi am grăbit pasul, ca să-i ajung...

— Îi puteaţi vedea de departe?

— Nu. Cum vă puteţi da seama şi acum, numai după două, trei minute nu se mai vede nici unul. Cărarea coteşte pe aici de mai multe ori şi se pierde printre brazi...

— Atunci, să ne grăbim, spuse Ciubotariu. Aproape de liziera pădurii îl aşteptau, tăcuţi, Nicoleanu

şi Hagi Pavel.

— Ajunsesem aici, începu Hagi Pavel, cînd am auzit un strigăt sugrumat şi apoi un fel de zgomot surd, pe care atunci nu l-am putut identifica, zgomot provocat, poate, de rostogolirea corpului...

— Şi atunci am pornit-o amîndoi în goană, adăugă Zalomit.

Ciubotariu trecu tăcut înainte şi le făcu semn să-l urmeze. Ajunşi în poiană, au grăbit pasul. La vreo sută de metri, îi aştepta un miliţian, fumînd plictisit.

— De aici l-am văzut întîi, spuse Hagi Pavel întinzînd mîna spre povîrniş. Mi s-a părut că geme, dar acum nu mai sînt sigur. În mai puţin de un minut am fost amîndoi lîngă el. Nu înţelegeam ce se întîmplase, de ce căzuse, dar nu credeam că era prea grav. Ne gîndeam cum să-l ridicăm şi să-l transportăm în braţe. Dar cînd am pus mîna pe el, a închis ochii şi a gemut.

— Aşa a fost? se adresă Ciubotariu lui Zalomit. A gemut?

— A gemut, dar a deschis apoi ochii şi a încercat să zîm-bească. Şi pentru că, amîndoi, îl întrebaserăm de mai multe ori, în neştire: „Ce s-a întîmplat? Cum ai căzut?", ne-a privit pe amîndoi, cu o expresie imposibil de descris, şi a şoptit, foarte clar, fără nici o ezitare: *Les trois Grâces...*

— *Les trois Grâces,* repetă Ciubotariu. Aşa aţi scris şi în declaraţii. Dar n-a mai spus nimic altceva, nici înainte, nici după?

— Nimic. Îl priveam amîndoi, aşteptînd să mai adauge ceva, cînd mi-am dat seama că murise.

— Murise, adăugă Hagi Pavel.

— De ce eraţi atît de sigur că murise? întrebă Ciubotariu.

— Am făcut amîndoi războiul, continuă Hagi Pavel. I-am pus mîna pe inimă, aşa, ca o ultimă încercare, pentru că tot nu îmi venea să cred că murise...

— Atunci am ajuns şi eu, interveni Nicoleanu. I-am pus şi eu mîna pe inimă... Nu încăpea nici o îndoială. Murise.

De-abia după ce au coborît din camionetă au aflat că ancheta nu se încheiase.

— Ca să nu fie nici o confuzie, spuse Ciubotariu, aş vrea să lămuresc încă două, trei amănunte. Să intrăm o clipă la secţie.

Miliţianul le deschise uşa, apoi o trase după el şi îi lăsă singuri. După ce le arătă scaunele, Ciubotariu se aşeză la birou şi începu să caute în carnet.

— Din declaraţiile dumneavoastră scrise reiese că, deşi eraţi atît de buni prieteni, în grup vă întîlneaţi destul de rar. Cum se face, atunci, că v-aţi întîlnit acum pentru prima dată, după foarte mulţi ani, şi încă aici, la Şeştina, la o cabană de munte? Tovarăşul profesor Zalomit spune că, auzind că va fi la Poiana-Dornei, doctorul Tătaru i-a scris, invitîndu-L să petreacă împreună cîteva zile aici, la cabană. Probabil că aţi păstrat scrisoarea, adăugă adresîndu-se lui Zalomit.

Ciubotariu întoarse brusc capul spre Hagi Pavel.

— Şi tovarăşul inginer? La Bucureşti vă întîlneaţi destul de rar, cel puţin aşa afirmaţi în declaraţia scrisă.

— E adevărat, în *trei* ne întîlneam destul de rar. O vreme îl vedeam mai des pe profesorul Zalomit, cînd locuiam în acelaşi cartier, în Popa Nan. Pe doctorul Tătaru l-am întîlnit, după mulţi ani, iarna trecută, dar l-am întîlnit de cîteva ori în şir. Atunci i-am vorbit despre complexul care se plănuia la Faraoane, la exact o sută douăzeci de kilometri de aici, unde trebuia să mă instalez pe la 15 martie, şi Aurelian m-a invitat pentru a doua jumătate a lunii iunie. Mi-a spus, tot atunci, că ne vom găsi din nou împreună, noi cei trei... Proiectul nu era greu de realizat, adăugă zîmbind trist, pentru că întîmplarea a făcut că doi dintre noi eram holtei, iar al treilea divorţase cu mulţi ani în urmă. Eram, cum se spune, disponibili. În timpul vacanţelor de vară ne puteam întîlni oriunde. Trebuia doar ca unul din noi să ia hotărîrea şi să ne prevină din timp.

— Aşa s-a întîmplat şi cu mine, spuse Nicoleanu. Doctorul Tătaru m-a prevenit din timp... Eu sînt văduv, adăugă.

Auzi un glas necunoscut, chiar în faţa uşii.

— Nu e nevoie, am să mă prezint singur.

În clipa următoare uşa se deschise şi intră un bărbat între două vîrste, blond, înalt, slab, cu părul rar lipit meticulos pe tot craniul. Cînd se apropie de el, spuse, întinzîndu-i mîna:

— Emanuil Albini. Secţia cercetări şi informaţii.

Apoi se aşeză pe scaunul din faţa mesei lungi de lemn şi-şi lăsă privirile să alunece în treacăt, fără interes, pe deasupra cutiilor cu specimene.

— Sînt fosile vegetale, sau urme de fosile, spuse Zalomit zîmbind. Majoritatea, ferigi şi conifere din paleozoic.

Albini îl privi curios, parcă s-ar fi trudit să ghicească ce intenţii încerca să camufleze terminologia, nici elementară, nici savantă.

— Vă interesează atît de mult? întrebă, hotărîndu-se brusc să-şi aşeze servieta lîngă el, pe podea, rezemînd-o pe piciorul scaunului.

— Paleobotanica? zîmbi Zalomit. Paleobotanica interesează în primul rînd botaniştii detectivi, şi eu mă număr printre botaniştii poeţi. Dar mă interesează flora carpatică, şi deci...

— De ce n-aţi mai publicat versuri, tovarăşe profesor? îl întrerupse

blînd Albini.
Încurcat, pentru că ştia că roşise, Zalomit îşi apropie scaunul de masă.
— Nu-mi închipuiam că, după patruzeci de ani, îşi va mai aduce cineva aminte...
— *Maculatele corole,* de Filip Zalomit... Am citit-o în liceu. Şi cred că de atunci am recitit-o de cel puţin cinci ori...
— Aproape că nu-mi vine să cred, spuse Zalomit tot mai turburat, simţind cum îi zvîcneşte sîngele în obraji. Versuri de adolescent, palide şi anodine, ecouri din Ion Barbu, şi Valery...
— Şi din Dan Botta, şi din alţii. Dar nu sînt palide, nici anodine. Altminteri, nu le-aş fi recitit de atîtea ori... Am tot căutat prin revistele timpului, dar n-am întîlnit numele lui Filip Zalomit. Poate aţi publicat sub pseudonim?
— Nu. N-am mai publicat nimic... De fapt, n-am mai scris versuri de-atunci, din vara aceea.
— Am scris şi eu versuri, începu Albini cu un glas curios, depărtat. Scriam şi publicam încă din liceu. Am publicat sub cinci pseudonime, adăugă zîmbind visător. Dar nu mai scriu de mult versuri. Cum spuneaţi săptămîna trecută la cabană, am rămas ce trebuia să fiu de la început: cercetător...
O clipă îl privi fix, adînc, în ochi, apoi căută grăbit în buzunarul de la piept şi scoase un pachet cu ţigări.
— Dumneavoastră ştiu că nu fumaţi. Şi îmi închipui că fumul ţigărilor englezeşti nu dăunează fosilelor vegetale...
— Nu, spuse Zalomit, întinzîndu-i o farfurie de lut ars. Sînt obişnuite...
Albini rîse scurt, învîrtindu-şi bricheta între degete.
— Dar să ştiţi că nu aveţi dreptate cu *Deux ou trois grasses,* începu după ce-şi aprinse ţigarea. Într-o scrisoare din ianuarie 1930, iată ce scriaţi lui Aurelian Tătaru. Am aici fotocopia.
Deschise servieta şi scoase un dosar cu marginele uşor decolorate.
— Dar mai bine s-o citiţi dumneavoastră, adăugă întinzîndu-i-o.
După cîtva timp, Zalomit îşi dădu seama că urmăreşte rîndurile fără să înţeleagă ce citeşte. „în fond, sîntem amîndoi suspecţi. Nu eram decît noi doi de faţă. Dar nu trebuie să-mi fie frică. De fapt nu mi-e frică. Din fericire am trecut de şaizeci de ani şi, ca orice intelectual care a trecut de şaizeci de ani, sînt vulnerabil. La prima lovitură, de orice fel, mă prăbuşesc. Infarct, anevrism, congestie cerebrală şi cîte altele ar mai fi. Din fericire, nu mai sînt tînăr. N-au ce să-mi facă..."
— V-aţi convins deci că tovarăşul inginer Hagi Pavel avea dreptate, spuse tîrziu Albini. Memoria, această înaltă şi permanentă trădare... Dacă aş renunţa la cuvîntul „permanentă", ar putea figura ca un început de poem. „Memoria, această înaltă trădare..."
— Da, şopti Zalomit, încercînd să se trezească. Ar putea... Ar fi un vers frumos...
— Îmi pară însă rău, continuă Albini, că trebuie să infirm ambele ipoteze, şi a dumneavoastră, şi a inginerului Hagi Pavel. Ultimele cuvinte ale doctorului Tătaru nu aveau nimic de-a face cu amintirile dumneavoastră din studenţie. Nu se refereau nici la cele trei vile din Vevey, nici la... *les trois grâces...*
— E adevărat? exclamă Zalomit. Erau totuşi...

— În hîrtiile doctorului Tătaru, îl întrerupse Albini, s-au găsit referinţe precise. *Les trois Grâces* erau, de data aceasta, trei paciente de la Spitalul Brancovici, unde doctorul Tătaru începuse, în 1960, experimentarea serului.

— Dar atunci?... începu emoţionat Zalomit.

— Am aflat asta de la doctorul Căpăţînă, chirurgul cu care lucra Tătaru atunci, în 1959-L960, la Brancovici. Şi mi le-au confirmat şi alţi martori: doctorul Huţan, colaboratorul cel mai apropiat al lui Aurelian Tătaru, două infirmiere, prof. dr. Nedelcu, şeful Secţiei de oncologie.

Se întrerupse şi-1 privi cîteva clipe absent, apoi îşi îndreptă privirile spre fereastră.

— Din cîte am înţeles de la doctorul Nicoleanu, reluă, nu eraţi la curent cu cercetările lui Aurelian Tătaru. Dar acum ştiţi despre ce era vorba: un tratament care trebuia să înlocuiască atît razele, cît şi intervenţiile chirurgicale. Trebuia să le înlocuiască, dar serul nu fusese încă suficient experimentat, şi doctorul Tătaru nu îndrăznea să se opună nici razelor, nici operaţiilor. În aprilie 1960, prof. dr. Nedelcu a izolat, într-o aripă a spitalului, trei paciente de curînd operate. Le-a pus, cu alte cuvinte, la dispoziţia doctorului Tătaru şi a colaboratorilor săi. Printr-o întîmplare care, pe noi, poeţii, şi chiar foştii poeţi, nu ne surprinde prea mult, aceste paciente, în vîrstă de cincizeci şi opt, şaizeci şi şaizeci şi cinci de ani, se numeau... Căută în dosar, alese o foaie şi începu să citească: Se numeau Aglae Irimescu, Frusinel Chiperii şi Italia Gîldău. Cînd doctorul Tătaru a citit fişele, a exclamat, spune dr. Huţan, a exclamat: *Les trois Grâces*! Cele trei Graţii, doctore: Aglae, Euphrosyne şi^desigur, Thalia, pentru că «Italia » e o greşeală de tipar..." în paranteză fie spus, nu era o greşeală: prenumele acestei femei era într-adevăr Italia. Aşa că avem de-a face, de fapt, cu două sau trei Graţii... De ce nu mai clipiţi, tovarăşe profesor? îl întrebă după cîtva timp. Să nu vă facă rău...

— Mi se pare de necrezut, şopti Zalomit, şi începu să-şi frece ochii.

— Tot ce a urmat pare de necrezut, continuă Albini. Pentru că, spun toate rapoartele, rezultatele erau cît se poate de bune, întreceau, preciza doctor Huţan, chiar cele mai optimiste aşteptări. Şi, cu toate acestea, tratamentul a fost întrerupt după vreo trei săptămîni, exact după douăzeci şi două de zile. Iar doctorul Tătaru a fost numit directorul Spitalului din Giuleşti, care abia se inaugurase.

— Dar de ce? întrebă Zalomit coborînd glasul şi apropiindu-şi din nou scaunul de masă.

Albini îşi stinse încet ţigarea în farfuria de lut ars.

— Pentru că anumiţi oameni nu au imaginaţie... Cînd vom accepta să folosim *masiv* imaginaţia, adăugă rostind rar cuvintele, revoluţia va triumfa pretutindeni, de la un capăt la altul al planetei... Întreruperea experimentelor se datoreşte lipsei de imaginaţie a şefului, prof. dr. docent Nedelcu, şi a lipsei de imaginaţie a celor care s-au lăsat influenţaţi de anxietatea lui. Tuturora le-a fost teamă că succesul tratamentului ar putea provoca o recrudescenţă a obscurantismului religios...

— Nu prea înţeleg, şopti Zalomit.

— Într-un raport adresat cadrelor, profesorul Nedelcu scria că Aurelian Tătaru făcea glume, dar şi aluzii de natură religioasă. Cita chiar exemple. Bunăoară, doctorul Tătaru ar fi spus o dată, într-un grup de medici, că în

Paradis Adam şi Eva erau regeneraţi periodic, aşadar întineriţi, prin neoplasm; că numai după ce-a intervenit păcatul originar, corpul omenesc a pierdut secretul regenerării periodice şi deci al tinereţii fără de bătrîneţe; iar de-atunci încoace, de cîte ori, printr-o bruscă şi stranie anamneză, corpul încercă să repete procesul, proliferarea oarbă a neoplasmului produce tumoare malignă...

— Dar asta era numai o glumă sau poate o metaforă! exclamă Zalomit.

— Poate că nu era numai o glumă dar ce importanţă puteau avea metaforele sau comentariile teologice ale doctorului Tătaru, atîta timp cît ele nu încurajau o acţiune contrarevoluţionară? Dacă profesorul Nedelcu şi cei de la cadre ar fi avut imaginaţie, ar fi înţeles că singurul lucru care conta era rezultatul ştiinţific al serului. Dar oamenii fără imaginaţie se lasă hipnotizaţi de clişee şi lozinci. Obscurantism religios! exclamă Albini înveselindu-se deodată, ca şi cum şi-ar fi amintit de un calambur reuşit. Bineînţeles că superstiţiile magice şi religioase sînt cît se poate de primejdioase. Chiar savanţii ruşi n-au şovăit să studieze practicile yogice şi şamanice, iar cele mai importante progrese în cercetările de psihometrie şi parapsihologic au fost realizate în laboratoarele sovietice...

Se întrerupse şi-i căută cu înţeles privirile.

— Noi am pierdut zece ani, reluă tîrziu. Şi şansele de a recupera formula serului sînt minime. Căci după mutarea doctorului Tătaru la Giuleşti, o parte din laboratorul pe care-l instalase la facultate a trecut la altă secţie, rezervele de ser au fost distruse şi, culmea ghinionului, doctorul Huţan, crezîndu-şi cariera compromisă din cauza colaborării cu Aurelian Tătaru, şi-a ars toate notele personale şi şi-a schimbat specialitatea. De zece ani se ocupă exclusiv de pediatrie...

Albini îşi lăsă din nou privirile să alunece alene dincolo de fereastră, spre gardul de lemn de curînd vopsit, şi mai departe, spre vişinii sfrijiţi cu frunza rară, păstrînd încă, parcă de milă, cîteva vişine pipernicite. Începu să-şi caute, absent, bricheta.

— Totuşi, îndrăzni Zalomit să rupă tăcerea care se prelungea nefirească, totuşi, e absurd ca, pentru cîteva glume, un savant excepţional să fie suspectat de obscurantism religios...

— Nu e vorba de cîteva glume. Din rapoartele pe care le-am citit săptămîna trecută, se poate înţelege că doctorul Tătaru era într-adevăr interesat de problemele teologice. Sau, poate, de o anumită problemă teologică, şi anume...

Se întrerupse şi-şi aprinse brusc ţigarea.

— Asta mi se pare greu de crezut, interveni Zalomit. Nu ne întîlneam prea des, dar nu l-am auzit niciodată făcînd cea mai mică aluzie la vreo problemă teologică.

— Aşa au declarat şi doctorul Nicoleanu, şi inginerul Hagi Pavel, şi alţi cunoscuţi. Dar, în 1960, cînd punea la punct tratamentul, îi plăcea să facă referinţe teologice, mai ales la teologia Vechiului Testament, deşi unele din ele erau atît de enigmatice, încît te întrebi ce-ar fi vrut să spună. Deschise dosarul şi începu să caute.

— Bunăoară, raportează un medic radiolog, Tătaru i-a spus odată, citez: „Mă întreb cum de n-a discutat nimeni pîna acum cel mai convingător argument în favoarea tezei că păcatul originar a viciat

întreaga Fire; anume, că şi animalele pot avea cancer..."

— E curios, totuşi, că niciodată...

— Probabil că după întreruperea experienţelor, nu-l mai interesau problemele teologice. Aşa cum nu ne interesează nici pe noi. De altfel, ca să fiu sincer, acest incident ar fi fost complet uitat dacă n-ar fi intervenit, de foarte curînd, cîteva elemente noi. Întîi, informaţii care par sigure, pentru că se repetă de vreo doi ani încoace, că în Rusia şi America au loc în mare secret experienţe similare.

— Dar cum putem ştii că sînt similare?

— Pentru că ştim măcar atît: că nu se utilizează nici una din terapiile curente şi că se caută mijlocul de a controla direct procesul de proliferare a celulelor. În urma acestor indicaţii, cîţiva cercetători şi-au adus aminte de experienţele doctorului Tătaru şi au vrut să afle ce s-a întîmplat cu cele... să le spunem, *trois Grâces.*

— Asta voiam să întreb şi eu, şopti Zalomit emoţionat.

— După toate probabilităţile, toate trei operaţiile au reuşit perfect şi pacientele erau vindecate. Cel puţin, aşa reiese din examenele la care au fost supuse timp de şase ani. Dar apoi, începînd din 1967, nici una din ele n-a mai venit la control. Cei de la Brancovici spuneau că li s-a pierdut urma. De fapt, cercetări recente au stabilit că Italia Gîldău a fost răsturnată de o maşină în 1969 şi a murit în ambulanţa care o transporta la spital, şi că doi ani mai tîrziu Aglae Irimescu a emigrat în Statele Unite, unde avea rude. Deocamdată, nu s-a aflat nimic despre Frusinel Chiperii; pentru că asta se ştia mai demult, Frusinel, recte Euphorsyne utiliza două sau chiar trei nume. Fusese căsătorită de două ori, prima oară divorţase, dar al doilea bărbat a păstrat-o, şi tovarăşa Euphrosyne schimba hîrtiile de identitate după cum îi convenea. Pînă la urmă, dacă mai trăieşte o vom găsi. Dar ce-o să aflăm de la ea?... Tăcu, cu un aer abătut, deschise servieta şi introduse absent dosarul. În nici un caz n-o să aflăm metoda prin care doctorul Tătaru obţinuse serul. Asta numai prin dumneata, tovarăşe profesor, am putea-o afla, adăugă după o clipă, căutîndu-i din nou privirile.

— Prin mine?

Albini începu să rîdă, cu o neaşteptată satisfacţie, pe care nu încercă s-o ascundă.

— Spun: am putea-o afla, repetă. Nu e deloc sigur. Dar singura noastră şansă, adică a ştiinţei româneşti, eşti dumneata... Altminteri, de ce aş fi străbătut, pe arşiţă, o jumătate din ţară ca să te găsesc, ascuns aici, în acest sat cu nume atît de frumos, dar cu vişinii bolnavi, pe jumătate uscaţi?... De ce nu dispuneţi să fie tăiaţi din rădăcină?

Zalomit ridică încurcat din umeri şi încercă să rîdă.

— Noi nu putem interveni. Arborii fructiferi sînt ai colectivului.

Albini continuă să-l privească lung, atent.

— Asta voiam şi eu, reluă cu un glas ferm. Voiam să vă văd rîzînd. Căci de nu ştiu cît timp nu mai clipiţi deloc. Mă întrebam: tot aşa s-or fi petrecut lucrurile cînd unii colegi, să le spunem Ursache sau Catastrofa-Trei-Ierarhi, v-au informat oficial, prin scris, că lucrările au fost retrase de la tipografie? Tot aşa, aţi uitat şi atunci să clipiţi?... Şi, din păcate, în ceea ce vă priveşte, nici măcar nu era vorba de lipsă de imaginaţie. Pur şi simplu gelozie, şi încă de esenţă înaltă; gelozie academică, sublim ilustrată de Catastrofa-Trei-Ierarhi şi Imaculata-Concepţiune. În ceea ce priveşte pe

Ursache...

Nu-i lăsă timp să răspundă. Apucă servieta, o aşeză pe genunchi şi începu s-o mîngîie încet, cu amîndouă mîinile.

— Cînd doctorul Nicoleanu v-a vorbit despre demersul metodologic pe care-L presupune descoperirea lui Aurelian Tătaru, aţi exclamat, entuziasmat: „Cît de mult i-ar fi plăcut lui Goethe!" Şi aţi adăugat că dacă doctorul Tătara ar fi citit *Morfologia plantelor...*

— Este adevărat, şopti Zalomit.

— Este de asemenea singurul indiciu pe care-l putem utiliza.

— Nu prea înţeleg cum ar putea fi utilizat. Ce m-a frapat atunci...

— În aparenţă pare o glumă, îl întrerupse Albini. Dar trebuie să încercăm totul... Dacă aţi reciti *Morfologia plantelor* gîndindu-vă tot timpul la apropierea pe care aţi făcut-o atunci, la Şeştina, între cele două metode? Dacă aţi evoca toate imaginele — repet: *imaginele* — pe care vi le-au sugerat dezvăluirile doctorului Nicoleanu, şi le-aţi pune în legătură cu demersul metodologic al lui Goethe în *Morfologia plantelor?*... Nu trebuie să vă preocupaţi de lucrările în curs ale laboratorului de paleobotanică. De la Universitate vi s-a acordat deja concediu nelimitat pentru cercetări personale consacrate contribuţiilor botanice ale lui Goethe. De mîine vă puteţi întoarce la Bucureşti. Veţi primi telegrama astă-seară; cel mai tîrziu mîine înainte de prînz.

Se ridică, îi întinse mîna şi se îndreptă spre uşă. Dar se opri după cîţiva paşi, căută în buzunarul de sus al hainei şi scoase o carte de vizită.

— Acesta e telefonul meu personal. Îndată ce aveţi ceva de comunicat, important sau mai puţin important, chemaţi la acest număr. Ziua sau noaptea, adăugă zîmbind, cu o urmă de tristeţe în priviri.

Se răsucea în pat, cu zgomot, ca pe vremuri, în adolescenţă, cînd voia să se elibereze de o imagine, să scape de un gînd. Se răsucea ca să nu-l mai audă, şoptindu-i, foarte aproape de el:

— Spuneţi ca mine! Spuneţi ca mine...

— Dar cine eşti dumneata? îl întrebase.

— Sînt Calinic, şopti. L-am cunoscut bine pe doctorul Tătaru, l-am întîlnit aici, cîteva zile înainte de a sosi dumneavoastră, prietenii lui. Spuneţi ca mine, repetă, dar spuneţi cu glas tare cît mai tare: „Am auzit că cunoşti bine pădurea de la Crăciuna..."

— Am auzit că cunoşti bine pădurea de la Crăciuna, strigase, ca şi cum s-ar fi adresat unui surd. Am nevoie de o călăuză. Diseară te aduc înapoi cu maşina...

Nu era nimeni prin apropiere, dar cînd începu să strige, cineva de pe terasă întoarse curios capul. „Probabil că de-abia de-acum am devenit amîndoi suspecţi. De ce-o fi fost nevoie de asemenea precauţii? Douăzeci de metri, de-o parte şi de alta a şoselei, nu era nimeni. Putea să-mi spună pe şoptite ce mi-a spus, şi apoi să se urce în maşină..."

— V-am văzut şi atunci, în ziua de Sînziene, începu Calinic după ce pornise maşina. V-am văzut lîngă ambulanţă, şi apoi sus, la cabană, pe terasă; dar n-am îndrăznit să mă apropii. Nu eraţi singur...

E curios că el nu-L văzuse. Cum l-ar fi putut uita atît de repede? Chiar de departe părea un ascet desprins dintr-o frescă, un ucenic al sfîntului Antonie. Cînd s-a apropiat de maşină, şi-a dat seama că era mai bătrîn decît îl judecase; ar fi putut avea şaptezeci, şaptezeci şi doi de ani. Părul îi

albise, probabil, de mult, căci acum părea îngălbenit. Dar barba era atît de rară, încît îi amintise de titlul unei povestiri citite în clasa a IV-a primară: *Barba Spinului.* Să-şi fi amintit asta ca să scape de dogoarea privirilor lui Calinic, ochii aceia aproape monstruos dilataţi, de culoarea zincului, adînciţi în orbite, apăraţi de sprîncenele stufoase, înălţîndu-se răzvrătite spre frunte? Era atît de slab, încît părea aproape înalt. Braţul stîng, înţepenit din umăr, atîrna inert de-a lungul trapului, parcă cineva ar fi încercat să i-l smulgă, şi apoi s-ar fi răzgîndit.

— Sînt oameni care spun că asta mi s-a tras de-acolo, din închisoare. Dar să nu-i credeţi. Aşa a vrut Dumnezeu, şi El ştie ce face, ştie de ce omul trebuie să treacă prin tot felul de încercări. Ca să se trezească, adăugă foarte serios. Aşa m-am trezit şi eu azi, înaintea zorilor. Azi soseşte prietenul doctorului Aurelian Tătara, mi-am spus, parcă mi-ar fi spus-o cineva. Aşa am avut timp să ajung pînă la cabană, adăugă tîrziu. Căci eu locuiesc dincolo de munte, la o stînă. Nu ştiu cum a aflat doctorul Tătaru, dar a venit să mă vadă... Şi acum apucaţi pe drumul acesta din stînga. E drum prost, dar ieşim repede într-o poiană, şi acolo putem sta de vorbă fără teamă. Nu ne aude nimeni.

Totuşi, îndată ce au coborît din maşină, Calinic începu să caute cu ochii de jur-împrejur.

— Eu cred că ar fi bine să avem cîteva buruieni, cu rădăcini cu tot, şi poate o floare, două, aşezate pe iarbă în faţa noastră. Dacă vine cineva pe neaşteptate, eu mă prefac că vă povestesc credinţe şi eresuri în legătură cu ele.

Se răsuci din nou în pat, zadarnic. Îi auzea cuvintele, şi le auzea tot mai limpede, repetîndu-se de două, trei ori, pînă ce le spunea.

— Credinţe şi eresuri, credinţe şi eresuri... De asta mă tot întreba doctorul Tătaru. „Părinte Calinic..." începea. Eu am fost călugăr. De fapt, tot călugăr sînt şi acum, deşi după ce am ieşit din închisoare nu m-am mai învrednicit să ajung la vreo mînăstire. Am lucrat un timp la terasamentul liniei ferate din Almaş. Apoi, cînd braţul nu m-a mai ajutat deloc, m-au scos la pensie... „Părinte Calinic", spunea...

— L-aţi cunoscut bine?

— În anii aceia, 1958-1959-1960, l-am cunoscut foarte bine, venea să mă vadă cel puţin o dată pe lună. Locuiam atunci la schitul Antim.

— Şi de ce venea să vă vadă?

Calinic nu-i răspunse pe loc. Luă în mînă o *campanelă* şi i-o arătă trist.

— Priviţi-o cum se ofileşte. Cîte păcate facem ca să ne apărăm de răutatea oamenilor! Dacă o să-mi daţi voie adăuga, am să vă povestesc totul de la început... Eu mi-am luat doctoratul la Facultatea de Teologie protestantă din Strasbourg. Vă spun asta, ca să înţelegeţi de ce, într-o zi, m-a căutat doctorul Tătaru la schitul Antim...

In acea clipă, i se păru că, într-un chip neînţeles, şi-a schimbat nu numai glasul şi vocabularul, dar şi felul de a se purta, prezenţa lui fizică.

— Cu mulţi ani în urmă, publicasem teza de doctorat, despre apocrifele Vechiului Testament. „Părinte, mi-a spus, am o mare rugăminte la dumneata. Ţi-am citit cartea, după ce am citit toate apocrifele despre Adam şi Eva, dar eu sînt sigur că n-ai spus tot ce ştii..." îl priveam mirat şi doctorul a început să rida. „Să nu mă înţelegi greşit, a adăugat. Dar din cartea dumitale am învăţat un lucru; că în apocrife, ca şi de altfel în

anumite erezii, supravieţuiesc camuflate, o seamă de adevăruri fundamentale: supravieţuiesc pentru că au fost cifrate într-un cod secret esoteric..." „Am spus eu asta?" l-am întrebat. „Nu, n-ai spus chiar aşa, şi de aceea am venit, ca să aflu mai multe..." „Trebuie să-ţi mărturisesc, l-am întrerupt din nou, că apocrifele Vechiului Testament nu mă mai interesează de multă vreme. Nu mă mai interesează erudiţia, ci numai teologia şi mistica. De aceea am ales călugăria..." Doctorul părea oarecum dezamăgit. „Dar ebraică şi greacă tot mai ştii, mi-a spus. Nici pe mine nu mă interesează erudiţia în sine, ci numai teologia apocrifelor. Dar eu nu ştiu nici greaca, nici ebraica şi, mai ales, nu am pregătirea teologică..." Şi pentru că tăceam, pe gînduri, a adăugat: „Este foarte serios şi foarte important, părinte. Dumneavoastră, teologii, vă mulţumiţi cu teologia păcatului originar, dar pentru mine este vorba de altceva, mult mai grav şi mai complicat: este vorba despre implicaţiile biologice şi medicale ale teologiei păcatului originar..." S-a oprit deodată şi a început să se plimbe prin odaie. „Pentru că, părinte, noi ştim, astăzi, că Dumnezeu n-a putut distruge propria sa creaţie. Omul a rămas *acelaşi,* aşa cum erau Adam şi Eva în Paradis, înainte de păcat. Acelaşi, adică înzestrat cu aceleaşi virtualităţi biologice. În corpul omenesc totul s-a păstrat, părinte, deci s-a păstrat în taina vieţii veşnice, cu care fusese dăruit Adam..."

Se întoarse din nou, deznădăjduit, în pat şi-şi îndesă perna pe urechi.

— Să mă ascultaţi, domnule profesor, îi spusese deodată, ridicînd glasul, să mă ascultaţi cu atenţie, pentru că nu vom mai avea prilejul să stăm de vorbă aşa liniştiţi, neturburaţi de nimeni...

Îşi apăsă cu furie perna, dar îl auzea mereu: „Să mă ascultaţi, domnule profesor!" Cînd îl trezise glasul lui Calinic, înţelese că de cîtva timp nu-l mai ascultase, încercase să-şi aducă aminte dacă sau nu, Albini îi sugerase să se oprească la cabană, în drum spre Bucureşti.

— Iartă-mă, părinte Calinic, dar mi-am amintit deodată ceva, tot în legătură cu doctorul Tătaru, ceva foarte important, şi n-am îndrăznit să te întrerup. Spuneai că... totul s-a păstrat în corpul omenesc...

— Aşa spunea doctorul Tătaru, şi mi-a repetat-o de multe ori, în alte daţi. Pentru că, cît ar părea de curios, ne-am împrietenit, şi doctorul venea des să mă vadă. Şi revenea mereu la axioma lui: că Dumnezeu n-a abolit definitiv *sistemul* încifrat în structura corpului şi a vieţii omeneşti. Dar, spunea, acest sistem implică tinereţea şi viaţa infinit prelungită; o implică pentru simplul motiv că este un sistem de autoreglare, dar şi de autoregenerare... Păcatul originar n-a putut distruge mecanismul regenerării, ci numai l-a modificat în aşa fel încît să nu mai poată fi recunoscut. Mai mult, l-a camuflat în nişte procese fiziologice care, aparent, indică exact contrarul regenerării, l-a camuflat în anumite maladii şi mai ales în cea mai primejdioasă afecţiune organică: proliferarea celulelor, neoplasma.

— Da, de data asta am auzit şi eu. Dar n-am auzit-o de la el, de la Aurelian Tătaru, ci acum în urmă, după accident. Mi-a spus-o întîi doctorul Nicoleanu... Dar nu înţeleg ce legătură aveau toate acestea cu apocrifele Vechiului Testament, cu viaţa apocrifă a lui Adam şi Eva?...

— Apucasem să va spun asta, v-am văzut că, deşi mă priveaţi adînc în ochi, fără să clipiţi, gîndul nu vă era la ceea ce spuneam eu. Legătura era asta: doctorul credea că anumite fragmente din revelaţia originară

fuseseră păstrate sub o formă degradată, mutilată, în cărţile apocrife. Şi voia să afle de la mine dacă există cumva vreo cheie, cu ajutorul căreia să putem descifra aceste revelaţii ascunse şi uitate de milenii. Bunăoară, se întreba dacă în vieţile apocrife ale lui Adam şi Eva sînt aluzii la bolile de care au suferit ei şi urmaşii lor, după izgonirea din Rai.

Se întrerupse brusc şi-l privi cîteva clipe în ochi, nehotărît.

— Spuneţi, părinte, că vă ascult.

— Ştiu, dar mă întrebam dacă am cumva dreptul să spun mai mult. Nu le-am spus decît duhovnicului meu, şi el mi-a dat dezlegare să le repet cînd vor veni alte timpuri şi voi întîlni pe cel pregătit să le înţeleagă. Dar eu sînt bătrîn, şi dacă nu vi le spun dumneavoastră, care i-aţi fost prieten, toate cîte mi-a mărturisit doctorul Tătaru acum zece-unsprezece ani, vor muri o dată cu mine. El nu îndrăznise să le comunice altcuiva, pentru că nu cunoştea, şi nici nu voia să cunoască un alt teolog...

Tăcu din nou, pe gînduri.

— Dacă credeţi că e mai bine să păstraţi secretul nu insist.

— Nu. Dumneavoastră, om de ştiinţă şi prietenul lui din tinereţe, trebuie să le ştiţi. Am să vi le spun aşa cum mi s-au întipărit mie în minte, după multe şi îndelungate discuţii cu doctorul Tătaru. El ajunsese la o concepţie cu totul personală a bolilor. Pentru doctorul Tătaru, bolile constituiau singura noastră şansă de a recupera ce au pierdut părinţii noştri dintîi, Adam şi Eva, adică tinereţea fără de bătrîneţe şi o viaţă fără limită. De aceea, voia să afle de la mine ce spun apocrifele Vechiului Testament despre originea şi semnificaţia bolilor. Îmi mărturisea însă că nu izbuteşte să înţeleagă *teologia* pe care o implica sensul descoperit de el: *de ce,* mă întreba mereu, *de ce,* foarte curînd toţi bolnavii de cancer vor fi nu numai vindecaţi, ci regeneraţi şi întineriţi, în timp ce vor trece foarte mulţi ani pînă cînd biologia medicală va reuşi să descopere procesul de regenerare periodică şi întinerire aplicabil oamenilor sănătoşi?... Înţelegeţi la ce făcea aluzie?

— Cred că înţeleg ceva. Deocamdată, neoplasmul constituie singura şansă de întinerire. Şi asta i se părea, poate, nedrept.

— Nu l-am auzit vorbind de nedreptate. Spunea însă că-l turbură misterul teologic ascuns în acest fapt: numai cel care e ameninţat de cea mai gravă primejdie, numai el are, deocamdată, şansa de a dobîndi tinereţea fără de bătrîneţe...

— Şi viaţa fără de moarte, se trezi adăugind, pe jumătate în glumă.

— Nu îndrăznea să se gîndească la asta: la viaţa fără de moarte. Dar mă întreba: poate gîndirea teologică acceptă această concluzie, că însăşi dialectica Creaţiei cere ca procesul de regenerare să înceapă *numai* cînd organismul e ameninţat de moarte?... Şi uneori îl ispiteau gînduri eretice. Îmi spunea: „întocmai după cum Luther ne-a îndemnat să păcătuim — *peccafortiter!* — căci numai astfel vom fi mîntuiţi..." Dar eu îl întrerupeam: „Opreşte-te aici, doctore, că te ameninţă păcatul mîndriei..."

— Iartă-mă că te întrerup, dar nu înţeleg cum a ajuns el, Aurelian Tătaru, medic eminent, cum a ajuns să se pasioneze de teologie?

— Nici eu nu înţelegeam la început, şi l-am întrebat într-o zi. „Din disperare, părinte, mi-a răspuns. Am devenit teolog din disperare. N-am izbutit să integrez în nici un alt sistem presupoziţiile şi concluziile descoperirii mele. Pentru că pentru mine nu mai încape nici o îndoială,

proliferarea celulelor reprezintă, originar, un proces de regenerare blocat ulterior printr-o amnezie. Un asemenmea fenomen nu se poate explica decît dacă presupunem o mutaţie catastrofală în istoria biologică a omului. Dar cînd s-ar fi putut produce ea? Numai la începutul începutului, căci toate scheletele fosile care s-au găsit dovedesc ca cei dintîi oameni cu-noşteau, ca şi noi, bolile şi bătrîneţea. Deci mutaţia a avut loc în epoca — mitică sau nu, puţin îmi pasă, eu, ca om de ştiinţă, nu mă las impresionat de cuvinte — a avut loc în epoca imediat următoare izgonirii din Paradis. Pedeapsa de care vorbeşte capitolul III din cartea *Genezei* aceasta a fost: amnezia. Corpul omenesc a uitat pur şi simplu că fusese înzestrat cu o funcţiune capitală: autoregenerarea celulelor..."

Se hotărî brusc, sări din pat şi aprinse lumina. Două şi douăzeci şi cinci de minute. „Inutil să mai încerc, N-am să mai dorm decît la ziuă. Mai bine să scriu acum, la întîmplare, aşa cum îmi vine în minte..."

Începu să se îmbrace repede, căci simţea cum îl ia cu frig. Se aşeză pe marginea patului, cu caietul pe genunchi. „Va trebui să încep cu asta, cu ce i-a spus Aurelian despre amnezie..." Dar după ce scrise repede cîteva rînduri, se opri, încruntîndu-se. „A mai spus ceva despre amnezie, deşi în alt context, dar era interesant... Da, turnul lui Babel." întoarse grăbit cîteva pagini. „Turnul lui Babel, părinte Calinic, este cea mai clară expresie a amneziei. Oamenii aceia se apucaseră de o treabă — ambiţioasă, absurdă, sacrilegă, cum vrei să-i spui — dar ştiau ce voiau să facă. Voiau să clă-deascu un turn care să ajungă la Cer. Dumnezeu a intervenit într-un chip foarte simplu: a provocat o mutaţie, de astă dată una de ordin mental. Li s-au încurcat limbile. Nu se mai înţelegeau între ei, nu mai puteau comunica. Scopul, chiar dacă nu fusese uitat, nu-l mai puteau atinge, pentru că activitatea acelor mii de oameni devenise acum o agitaţie ha-otică, fără sens, asemenea unei gigantice, monstruoase proliferări celulare..."

Scrisese: „Babel, cea mai clară expresie a amneziei", dar se răzgîndi. Va fi mult mai simplu să dicteze, mîine, poimîine, la el în birou, în faţa dictafonului. În acea clipă îşi dădu seama că părintele Calinic nu-i vorbise deloc despre întîlnirea cu Aurelian Tătaru două, trei zile înainte de accident. Sări speriat în picioare. „Va trebui să mă întorc mîine dimineaţă, să-l caut..." Dar cum de nu l-a întrebat nimic? Au stat vreo două ceasuri de vorbă, în poiană. Tocmai vorbea despre importanţa bolilor... „Căci, spunea doctorul Tătaru, numai în cazurile-limită poţi surprinde germenele tămăduirii..." cînd văzură apropiindu-se de ei un grup de excursionişti coborînd de la cabană.

— Legenda acestei flori este cea mai frumoasă, începu. Eu am auzit-o de la mai mulţi...

Cîţiva se opriră lîngă el, să-L asculte.

— Dar acum ar trebui să plecăm, spuse Calinic încheindu-şi povestirea, dacă vrem să ajungem, cît e lumină bună, la Crăciuna...

În maşină, îşi aminti deodată cu cîtă satisfacţie desfăcuse telegrama de la Bucureşti. O citise de mai multe ori, apoi se îndreptase spre laborator, s-o comunice şefului de lucrări. Zilele cele mai importante din viaţa unui naturalist sînt, cum spunea Linnaeus... Dar e sigur că asta o spusese Linnaeus, şi anume că: zilele cele mai importante din viaţa unui naturalist sînt...

— Te ascult, părinte, se trezi adresîndu-i-se, dîndu-şi seama că bătrînul tăcea de mult, ţinîndu-şi cu mîna dreaptă braţul paralizat pe genunchi.

— Nu mă ascultaţi de mult, domnule profesor. Şi nici nu trebuie să mai vorbim acum, cît e drumul greu. O să continuăm cînd ieşim din pădure.

Dar la marginea pădurii au întîlnit o pereche tînără: fata îşi sucise glezna şi îşi muşca buzele ca să nu plîngă. I-a dus pînă în satul unde găzduiseră cu o noapte înainte. Dar înainte de a ajunge în sat, Calinic s-a coborît din maşină.

— De aici scurtez mult drumul, i-a spus strîngîndu-i amîndouă mîinile, privindu-l cu căldură pînă în adîncul ochilor.

„Poate a povestit despre reîntîlnirea cu Aurelian cînd nu-l mai ascultam, cînd mi-am amintit de telegramă şi de Linnaeus. Dar am să-i cer iertare. Nu va fi greu de găsit. « Eu locuiesc dincolo de munte, la o stînă. » Părinte, am să-i spun, iartă-mă! Ieri, cînd stăm de vorbă..."

Nu se mai îndura să se despartă de fereastră. *Afară ninge liniştit, în casă arde focul!...* Între şase şi zece, unsprezece ani, nu se putea spune mai frumos. Este cît se poate de corect, şi este chiar poetic: *Afară ninge liniştit...* A! parcă începe să se clatine şi să se înfioare perdeaua de fulgi, parcă se presimte vîntul. Poate că nu. 20, 21 şi 22 decembrie. Trei zile. Iar a treia zi, orice ar face, orice ar încerca, va fi o zi pierdută. Sidonia L-a invitat şi de data aceasta. Sidonia: a fost, este şi va fi: aceeaşi. De treizeci şi cinci de ani îi scrie ca să-l invite, dar la doi, trei ani o dată, la ocazii mari. Joi, 22 decembrie, nunta Isidorei, singura ei fată; din a treia căsătorie. „Nu pot refuza."

Tresări auzind soneria şi se îndreptă grăbit, brusc emoţionat, spre uşă. În prag îi zîmbea o femeie bătrînă, îmbrăcată într-un palton de culoarea prunelor brumării şi cu un tulpan gros, de lînă, pe cap.

— Vă rog să mă iertaţi, spuse, ştergîndu-şi cu palma ultimii fulgi de zăpadă, dar abia azi-dimineaţă v-am aflat adresa...

Îşi scoase tulpanul şi îl scutură de mai multe ori. Părul, prea negru, accentua şi mai strident semnele bătrîneţii la tîmple şi pe obraji. Intră păşind timidă pe covor.

— V-am recunoscut imediat: dumneavoastră sînteţi domnul profesor Zalomit. V-am văzut astă-vară, alergaţi cu celalalt domn, coborâţi în goană, de mi-era teamă că o să cădeţi şi o să vă frîngeţi gîtul, pînă aţi dat de el... Domnule profesor, strigă izbucnind deodată în hohote, eu l-am omorît! Fără să vreau, mă jur pe sfînta cruce, fără să vreau! Din prostia, din nebunia mea, dar eu l-am omorît!

— Aşezaţi-vă în fotoliul acesta, îi spuse turburat, cu un glas nesigur. Liniştiţi-vă. Nu poate fi adevărat. Doctorul Tătaru şi-a pierdut cunoştinţa şi s-a prăvălit...

Plîngea, ascunzîndu-şi obrazul în tulpan.

— Să vă aduc un pahar cu apă, adăugă, îndreptîndu-se spre bucătărie.

Cînd se întoarse, o găsi cu amîndouă mîinile cuminte pe genunchi, cu privirile îndreptate spre fereastră. Bău cîteva înghiţituri, apoi oftă, mulţumi şi-i întinse paharul.

— Poate bănuiţi cine sînt, începu. Eu sînt Frusinel Mincu, m-a îngrijit doctorul Tătaru.

— Spuneţi, şopti Zalomit aşezîndu-se în faţa ei, pe canapea.

— El m-a tratat, după operaţie. Eram numai noi trei. Aveam fiecare camera noastră şi ne tratau ca pe nişte prinţese.

— Cele trei Graţii, murmură Zalomit.

— El, doctorul Tătaru, ne spunea Amazoane, îşi căută batista şi îşi şterse ochi.

— Spuneţi, repetă Zalomit. I-am fost prieten bun.

— Poate ne spunea aşa, Amazoane, pentru că începuse tratamentul, şi ne pregătea pe fiecare în parte. Ne pregătea pentru minunea care trebuia să se întîmple. Aşa, ca să nu ne speriem. Şi, mai ales, ca să fim pregătite. Pentru că, ne spunea, toată lumea are să ne pizmuiască; de ce tocmai noi, nişte biete femei bătrîne, care am fost grav bolnave şi am fost operate de ce tocmai noi...

Se întoarse şi-l privi zîmbind, cu ochii în lacrimi. Îl surprinse sănătatea şi frumuseţea dinţilor; nu se îndoia că erau ai ei, pentru că, acum, cînd zîmbise, văzu că-i lipseau doi canini, unul în stînga şi celalt în dreapta.

— Domnule profesor, nu vă supăraţi, dar o să-mi daţi voie să fumez?

— Pofteşte, pofteşte, spuse cu un oarecare efort, căci îi era gura uscată. Ai acolo, lîngă dumneata, adăugă după ce înghiţi de cîteva ori, ai o scrumieră.

Îşi aprinse ţigarea şi, după ce trase adînc primul fum, oftă din nou.

— Ne spunea Amazoane, ca să ne pregătească. Spunea că va mai trece timp pînă ce tratamentul lui va folosi şi celor sănătoşi.

— Tratamentul lui, o întrerupse Zalomit, era un fel de ser, nu-i aşa? Vi-L injecta în vînă... sau cum?

— Ne făceau injecţii de două ori pe zi; dimineaţa pe nemîncate, şi spre seară, cînd începea să se întunece. Le făcea ajutorul lui, doctorul Huţan, dar doctorul Tătaru era întotdeauna de faţă. Iar înainte de prînz, venea o infirmieră să ne ia sînge. Doctorul Tătaru o privea cum ia sîngele şi cînd infirmiera pleca, se apropia de pat cu un pahar pe jumătate plin şi ni-l întindea zîmbind.

— Ce era, o întrebă Zalomit emoţionat. *Ce gust avea?* Ce culoare?

— N-avea nici un gust. Părea un fel de apă, cam sălcie. Şi la culoare, tot apă părea. Poate că era apă distilată. Deşi el, doctorul Tătaru, mi-a spus într-o zi: „E apă de fîntînă. Dar — şi a început să rîdă, tăcut, părea fericit—dar e din fîntînă..." Şi a spus un nume, dar nu l-am înţeles bine şi l-am uitat.

— *La Fontaine de Jouvence?*

— Cam aşa ceva. Dar acum nu mai sînt sigură.

— O aducea el, sau era acolo, undeva pe masă?

— Nu vă pot spune. Pentru că, atunci cînd îmi lua infirmiera sînge, eu întorceam capul spre perete. Nu puteam privi sîngele, mi se făcea rău...

— Spuneţi mai departe, o îndemnă Zalomit. Ce s-a întîmplat după aceea, ce mai spunea?

— Da, asta începusem să vă spun. Cum încerca să ne pregătească. Apoi, a venit într-o dimineaţă, şi, deşi încerca să rîdă, am înţeles pe loc că era abătut, era negru în sufletul lui. „Eufrosina, începe el, căci, spunea, ăsta era numele meu adevărat, Eufrosina, este ordin de sus să întrerupem tratamentul. Dar să n-ai nici o grijă. Operaţia şi tot ce-a urmat te-au vindecat. Numai că..." şi am văzut că stă la îndoială, să-mi spună, să nu-mi

spună? Dar pînă la urmă s-a hotărît şi mi-a spus, pentru că voia să mă lumineze şi să mă pregătească... Mi-a cerut întîi, cu jurămînt, să păstrez ca o taină tot ce-are să-mi spună. „Ca o taină mare", spunea, aşa cum se cîntă de Crăciun: „Steaua sus răsare, ca o taină mare"...

Îşi plecă fruntea şi-şi apăsă batista pe ochi.

— Spuneţi, şopti Zalomit, spuneţi mai departe. Am fost prieteni buni, din tinereţe, de cînd eram amîndoi la studii în străinătate.

— Am jurat. Şi chiar dacă nu mi-ar fi cerut-o el, doctorul Tătaru, eu tot aş fi păstrat-o ca o taină. „Eufrosina, mi-a spus, tratamentul meu e bun, dar l-am întrerupt la jumătate. Adică, ce am început eu a rămas la jumătate. Îţi spun asta ca să ştii şi să nu te sperii: voi, cele trei Amazoane, o să trăiţi de acum înainte, ca florile, după soare..."

— Nu înţeleg, şopti Zalomit.

— Nici eu n-am înţeles multă vreme, n-am înţeles cu adevărat ce voia să spună. Dar cînd m-am întors acasă, s-au minunat toţi, s-au minunat cît păream de tînără. Trecusem, domnule profesor, trecusem de şaizeci de ani, şi arătam cel mult de patruzeci. Trai bun, de prinţesă, le spuneam. În acel an, nu mi-am dat bine seama de ce se întîmplă cu mine. Mai ales că, în apropierea toamnei, lumea se mai obişnuise cu mine, iar toamna, cînd m-am întors la lucru, toamna, şi mai ales iarna arătam tot atît de bătrînă ca şi atunci cînd intrasem în spital... Dar prin luna martie... Îmi daţi voie să aprind o ţigare?

— Pofteşte, pofteşte...

Îi tremurase uşor mîna apropiind chibritul aprins.

— Prin martie, am început, cum să vă spun? am început să mă simt alta. Parcă întinerisem, şi toată lumea era a mea. N-o să mă credeţi, domnule profesor, dar mi se schimbase şi glasul. Cîntam ca o femeie tînără, de se cruceau vecinii. Şi, iar n-o să mă credeţi, dar întineream cu cît treceau lunile şi ne apropiam de vară, întineream şi la trup şi la inimă. Iertaţi-mi expresia, dar cînd m-am privit o dată goală de sus pînă jos, nu-mi venea să-mi cred ochilor. Nu arătam mai mult de treizeci şi cinci, patruzeci de ani. Atunci am înţeles ce voia să spună doctorul Tătaru cînd spunea că o să trăim ca florile, după soare. Şi m-a apucat frica. Dacă o să afle oamenii? Mă fac de ruşine, eu, femeie bătrînă, ca şi cum m-aş preface într-una din acelea, ştiţi dumneavoastră, care vor să pară tinere. Am început atunci să mă ascund, să-mi ascund tinereţea, vreau să spun... Mie îmi plăcuse mult basmul Cenuşăresei, cînd îl citeam la şcoală. Dacă ea, o fetişcană de şaptesprezece-nouăsprezece ani, şi-a putut ascunde tinereţea şi frumuseţea, de ce n-am să pot şi eu? Mă pieptănam alandala, mă ungeam pe faţă cu un fel de unsoare care părea murdară şi altele. Dar mi-era frică. Şi pentru că am avut ocazia, cu Congresul femeilor, să vin trei zile la Bucureşti, l-am căutat pe doctorul Tătaru...

— Spune, spune, şopti emoţionat Zalomit. A fost desigur o surpriză...

— După aceea, mi-a părut rău că l-am căutat, căci niciodată nu l-am văzut atît de mîniat...

— Mîniat? o întrerupse Zalomit. Adică, se supărase că veniseşi să-l vezi?

— S-a făcut foc! „Eufrosina, mi-a spus, să nu mai încerci să mă vezi, că va fi rău de noi amîndoi. Sînt ordine de sus. Tratamentul a fost interzis, şi dacă se află că ne întîlnim din nou, înfundăm amîndoi puşcăria!"

— Poate exagera, spuse Zalomit.

— Exagera, ca să mă sperie. Dar părea şi el speriat. Nici n-a vrut să mă asculte. Mi-a repetat ce mi-a spus atunci, la spital, să n-am nici o grijă, căci sînt pe deplin vindecată.

— Nu l-a mirat schimbarea? Vreau să spun, faptul că arătai mult mai tînără?

— N-a avut timp să mă privească bine. Şi apoi, eram în toamnă, nu mai arătam treizeci şi cinci, patruzeci de ani.

— Şi, totuşi, mi s-a spus, toate trei aţi venit regulat pentru control la spitalul Brancovici, timp de cinci, şase ani...

Femeia zîmbi din nou şi îşi îndreptă visătoare o şuviţă care-i aluneca pe frunte.

— Eu pe celelalte două nu le-am mai întîlnit. Dar veneam la control numai iarna, puţin înainte de sărbători, pe la jumătatea lui decembrie...

Apoi figura i se întunecă deodată şi, fără să mai ceară voie, aprinse o a treia ţigare.

— Dar cu cît treceau anii, cu atît era mai greu. Domnule profesor, să nu rîdeţi de mine, să nu credeţi că sînt nebună, dacă o să auziţi ce-o să auziţi. Mă spovedesc dumneavoastră ca la un duhovnic. Ca să înţelegeţi ce s-a întîmplat... Oftă şi îşi plecă fruntea, ţinîndu-şi privirile într-un colţ de covor. Cu cît treceau anii, cu atît mi-era mai greu să-mi ascund tinereţea. Înţelegeţi ce vreau să spun. Eu am fost frumoasă la vremea mea, şi mi-au plăcut bărbaţii. Am avut parte de mai mulţi, şi cu cununie, şi pe de-alături, pe unde se nimerea. Şi cînd se apropia vara, pe la sfîrşitul lui mai, nu mai ştiam ce să fac. Iertaţi-mă că vă spun asta, femeie bătrînă, dar nu mai puteam dormi, nu mai puteam trebălui prin casă sau prin curte, nu mi-era gîndul decît la bărbaţi. Şi atunci îmi luam lumea în cap. Plecam de acasă, spuneam vecinilor că mă duc la vreo rudă, şi mă întorceam după trei, patru săptămîni; alteori, după trei luni, cum se nemerea... Căci acum nu mai aveam servici, şi aveam ceva bani puşi deoparte. Mă opream pe undeva, în vreun loc ascuns, să-mi schimb rochia, să mă pieptăn, să-mi curăţ faţa de prafuri şi unsori, Şi apoi mă urcam într-un autobuz, luam trenul, făceam cunoştinţe şi, ce să vă spun, de a doua zi ştiam, unde şi cu cine am să mă culc. Doamne iartă-mă, dar n-a fost vina mea. Aşa mă făcuse Dumnezeu, rea de muscă şi frumoasă, cum spunea bărbatul meu de-al doilea, şi deaceea m-a lăsat şi a fugit în lumea largă...

Fuma cu sete, fără să-şi ridice fruntea, cu privirile neclintite în covor.

— Aşa s-a întîmplat şi vara trecută. Am rămas două săptămîni pe şantierul din Potcoava, dar s-au certat într-o seară vreo cîţiva bărbaţi din cauza mea, pentru că cel la care locuisem aflase... De la ceartă au ajuns la bătaie, unul a scos cuţitul, dar au sărit ceilalţi. Mi-a fost frică şi m-am furişat afară, înainte ca să prindă de veste cineva. Casa unde locuiam era chiar alături. Mi-am luat lucrurile, că nu aveam cine ştie ce, şi am fugit.

Îşi stinse ţigarea, fără să-şi ridice privirile, şi oftă.

— Spune, spune înainte, şopti Zalomit.

— Aşa am ajuns la Şeştina. O să spuneţi că sînt nebună adăugă. N-o să mă credeţi. Domnule Profesor, cu o seară mai înainte cunoscusem alt bărbat tînăr şi îi plăcusem mult. Am rămas noaptea aceea la el. Era mecanic, lucra la cabană. Dimineaţa, înainte de a pleca la serviciu, mi-a spus unde să ne întîlnim, în pădure, pe la orele douăsprezece, douăspreze-

ce şi jumătate. Ne-am întîlnit şi am rămas amîndoi acolo, în culcuş de iarbă, am rămas aproape două ceasuri. Apoi el s-a întors la lucru, dar eu nu mă înduram să-mi pun rochia şi ce mai trebuia pe mine. Vă aduceţi aminte, era o zi foarte caldă. Umblam despuiată, ca o paparudă nebună, cu părul despletit, cu rochia strînsă mototol în mînă. Cînd, deodată, mă trezesc şi dau cu ochii, doar la cîţiva paşi în faţa mea, dau cu ochii de doctorul Tătaru. Era alb ca varul. „Este adevărat Eufrosina?" mă întrebă. Pesemne, nu-i venea nici lui să-şi creadă ochilor. „Este adevărat domnule doctor", i-am răspuns privindu-L galeş, căci eram fericită. „Este adevărat că te apropii de şaptezeci de ani?" m-a întrebat din nou. „I-am împlinit în februarie domnule doctor", i-am răspuns, şi am început să rîd. Rîdeam, cu părul pe umeri, îl priveam în ochi şi, fără să-mi dau seama, mă apropiam tot mai mult de el. Îmi luase Dumnezeu minţile. Nu ştiu ce-mi trecea atunci prin cap. Să afle şi el, să se bucure şi el, doctorul Tătaru, căci el făcuse minunea. Rîdeam mereu apropiindu-mă, şi el se trăgea înapoi, speriat, nu-şi dădea nici el seama că ajunsese chiar pe muchia povîrnişului, iar eu nu vedeam, îmi luase Dumnezeu minţile. Şi deodată l-am văzut cum se clătină... şi apoi s-a rostogolit în vale. Am ţipat, dar mi-am pus repede mîna la gură, căci mi s-a părut că aud glas de bărbat, şi m-am furişat cum am putut pînă la culcuş. Am început să plîng. Plîngeam de ruşine. Nu credeam că murise. M-am îmbrăcat şi m-am întors la Dumitru, bărbatul cu care fusesem... El mi-a spus...

A urmărit-o cu ochii, prin ninsoare, pînă ce a traversat strada şi s-a pierdut după colţ. „O să vin din nou la vară să vă convingeţi că nu mint..." îşi lipi fruntea de geam, istovit de tristeţe. „Dacă ai să vii, Euphrosyne, n-ai să mă mai găseşti... Curiozitatea mea ştiinţifică nu e nemărginită, iar de teologie, şi de problemele ei, mi-e frică. Am să te prezint Secţiei de Cercetări şi informaţii..."

Se depărta absent de fereastră, aprinse lumina şi se aşeză la birou. „Dar acum ştim, adică mai precis, *eu ştiu* ce s-a întîmplat. N-a fost propriu-zis o sinucidere. Dar atunci ce-a fost?" Deschise sertarul, căută cartea de vizită şi, după o scurtă ezitare, apucă receptorul. Răspunse o secretară.

— Cine îl caută? Apoi auzindu-i numele, cu un glas uşor speriat: Aşteptaţi un moment!

Nu aşteptă mult. Auzi vocea, onctuoasă şi curtenitoare, a unui tînăr.

— Domnul profesor Zalomit? Tovarăşul colonel a plecat acum zece minute. A plecat spre dumneavoastră. Trebuie să sosească dintr-un moment în altul.

Aşeză receptorul cu mare grijă, căci îi tremura mîna, apoi rămase nemişcat, aşteptînd să i se potolească bătăile inimii. Cînd auzi soneria, îşi trecu de cîteva ori mîna prin păr şi, pregătindu-şi zîmbetul şi mirarea cuvenită, se duse să deschidă.

— Ce coincidenţă! exclamă.

— Nu e aşa? spuse Albini.

Şi, îndată ce-şi atîrnă paltonul în cuier, se îndreptă direct spre birou, ridică receptorul şi, mînuind abil lama unui cuţitaş, desprinse cîteva şuruburi.

— N-o să mai fie nevoie de aici înainte, spuse.

— Vasăzică... Începu Zalomit, silindu-se din nou să zîmbească.

— Am recurs la acest detaliu strict tehnologic pentru a vă simplifica

misiunea. Convorbirea, mai precis mărturisirea, a fost înregistrată pe bandă. Veţi primi textul dactilografiat într-o zi, două. Dar nu este într-adevăr extraordinar? Vă aşteptaţi la aşa ceva?

Zalomit îşi trecu de mai multe ori degetele prin păr, enervat că nu-şi poate stăpîni tremuratul mîinii.

— Eu mărturisesc cinstit, continuă Albini, nu mă aşteptam...

Îşi scoase pachetul cu ţigări, apoi dădu cu ochii de scrumiera pe jumătate plină.

— Să nu uităm acest detaliu, adăugă. Să-i oferim întotdeauna ţigări, şi ţigări bune... Apoi întoarse brusc capul şi căută privirile lui Zalomit: Sînteţi emoţionat, domnule profesor, şi vă înţeleg foarte bine. La toate ne aşteptam, dar la această încercare de viol, consecinţă a tratamentului...

— Nu, nu mă gîndeam la asta, începu Zalomit cu un glas ferm. Mă întrebam dacă a fost sau n-a fost o sinucidere... Aşa cît l-am cunoscut eu pe Aurelian Tătaru, cred că înţeleg ce s-a întîmplat. Nu cred că lui Aurelian i-a fost frică să facă dragoste cu o femeie tînără şi frumoasă, chiar dacă fusese cîndva pacienta lui. S-a speriat şi se făcuse alb ca varul de cum a dat cu ochii de ea. Cred că în acea clipă a înţeles tragedia Euphrosynei: o jumătate de an pe pămînt, şi cealaltă jumătate în Infern...

— Ca şi Persephone, îl întrerupse zîmbind Albini.

— Dar Euphrosyna nu era zeiţă... Înainte de a fi spus vreun cuvînt, Aurelian a înţeles: avea în faţa lui o bachantă tînără, goală şi frumoasă, şi ştia totuşi că cinci, şase luni pe an această bachantă rămîne o femeie trecută de şaptezeci de ani. A înţeles ce infern este, în fond, existenţa ei. Şi, deşi nu era direct răspunzător, pentru că nu el hotărîse suspendarea tratamentului, totuşi ştia că tragedia Euphrosynei era opera lui... Aproape îmi vine să cred, dacă nu intervenea accidentul, Aurelian Tătaru şi-ar fi pus capăt zilelor.

— Exagerezi, îl întrerupse Albini. Doctorul Tătaru era un om de ştiinţă. Ştia, adică, mai exact, credea, spera, că serul pe care-l descoperise va da rezultatele aşteptate. Dar el n-apucase să vadă rezultatul tratamentului. Poate că nu i-a venit nici lui să-şi creadă ochilor... În orice caz, reluă după o pauză, de ce să ne pierdem în ipoteze neverificabile? Trebuie, mai întîi, să ne felicităm pentru tot ce am aflat azi. E un mare succes. Pe care ţi-l datorăm dumitale.

— Mie?

— Evident, dumitale. Pentru motive pe care nu le cunoaştem, tovarăşa Euphrosyna te-a ales pe dumneata drept confident, iar nu pe inginerul Hagi Pavel. Avem astăzi, la dispoziţia noastră, singurul exemplar — căci nu mai îndrăznesc să-i spun „persoană" — singurul exemplar care ar putea aduce unele informaţii în legătură cu descoperirea lui Tătaru. Vreau să spun că analizele la care va fi supusă Euphrosyna ne vor comunica indicaţii cît se poate de preţioase. Dar, evident, asta nu e treaba noastră... Probabil că faceţi corecturile la laborator, adăugă. Nu le văd pe masă...

— La laborator, repetă absent Zalomit. Ca să verific planşele şi bibliografia şi...

— Trei volume deodată, îl întrerupse Albini, trei volume masive. Va fi impresionant!

Zalomit îşi simţi din nou cum îi dogoresc obrajii şi încercă să

zîmbească.

— Cum v-am scris astă-toamnă, vă sînt recunoscător, spuse după ce înghiţi de mai multe ori.

— Eu nu am decît un singur merit: am atras atenţia celor în drept. Deci, îţi mulţumesc, tot ce ne-ai comunicat despre *Morfologia plantelor* lui Goethe...

Zalomit izbuti să rîdă, cu un uşor aer de triumf.

— Ştiam asta de la început...

— Dar nu se ştie ce va urma, continuă Albini. Şi pe noi ne interesează *mai ales* ce va urma... *A propos,* adăugă zîmbind, n-a fost vina dumitale dacă, astă-vară, n-ai mai izbutit să dai de părintele Calinic. L-ai căutat zadarnic pe la stîne... Murise săracul, chiar în noaptea aceea, după ce v-aţi despărţit. Murise, de oboseală, sau de bătrîneţe la o margine de drum...

— Cercetări şi informaţii, şopti Zalomit tîrziu, reuşise să zîmbească. Şi apoi adăugă cu un glas pe care l-ar fi vrut provocator: A fost un sfînt!

— E foarte adevărat. A fost un sfînt. Pentru că n-a spus nimănui cum a fost torturat şi nici de ce-a fost torturat. Aceeaşi lipsă de imaginaţie, de care vorbeam astă-vară, la Poiana-Dornei. Îşi închipuiau că au să afle de la el. Dar, în sfîrşit, e inutil să evocăm greşelile trecutului... În orice caz, un lucru e sigur: doctorul Tătara n-a comunicat nimănui, nici prietenilor, nici colegilor, nici părintelui Calinic, secretul formulei. Şi ce mi se pare într-adevăr curios este faptul că nu s-a găsit în hîrtiile lui nici un fel de indicaţie. Şi se ştie totuşi că experienţele preliminare la laboratorul Facultăţii de Medicină au durat cîţiva ani. Probabil că şi-a ars toate însemnările.

— Probabil că le-a ars, repetă absent Zalomit.

— Deci, cum spuneam, nu avem decît pe Euphrosyna, totuşi ceva. Mai ales că te avem şi pe dumneata.

— Pe mine? întrebă speriat Zalomit. Pe mine? Albini începu să rîdă, scoţîndu-şi fără grabă pachetul de

ţigări şi bricheta din buzunar.

— Chiar pe dumneata, profesor doctor Filip Zalomit, autorul a trei masive volume despre flora carpatică.

— Ah! da, înţeleg, spuse Zalomit, roşind din nou.

— În fond, e vorba de o misiune uşoară şi, într-un anumit fel, chiar plăcută. Să poţi asista, din cînd în cînd, la, cum să spun? la metamorfoza uneia din cele trei Graţii...

Zalomit înghiţi de cîteva ori, încercînd zadarnic să-şi regăsească glasul.

— Repet, din cînd în cînd, bunăoară, prin martie, şi din nou în *wunderschone Monat Mai,* şi apoi, în apropierea solstiţiului de vară.

— Dar de ce eu? izbuti să şoptească Zalomit. Eu nu mă pricep în biologia medicală...

— Pentru că Euphrosyna te cunoaşte şi are încredere în dumneata. Dacă intervenim brutal, o speriem; îi va fi teamă că o facem responsabilă de accidentul doctorului Tătara. Dar dumneata îi poţi explica despre ce e vorba şi nu-ţi va fi greu s-o convingi că este în interesul ei, şi interesul ştiinţei, mai ales în interesul ştiinţei româneşti, să rămînă de-aici înainte la dispoziţia cercetătorilor...

— Are să-i fie greu, începu Zalomit, regăsindu-şi pe neaşteptate

glasul. Nu ştiu dacă pot să-mi iau o asemenea răspundere...

— O să mai stăm de vorbă mai tîrziu, îl întrerupse din nou Albini. Nu trebuie să te hotărăşti acum...

Tăcu şi fuma cîtva timp privindu-L cu o curiozitate pe care nu încerca s-o ascundă.

— Nu cred că sînt prea indiscret întrebîndu-te dacă doamna Sidonia Vîlceanu a fost cîtva timp soţia dumitale.

Fără să vrea, şi fără să înţeleagă de ce Zalomit izbucni în rîs.

— Nu e nici o indiscreţie. Ne-am căsătorit cînd eram amîndoi foarte tineri. Eu încă nu-mi trecusem doctoratul. Şi ne-am despărţit foarte curînd, înainte de sfîrşitul anului... Dar am rămas prieteni.

— Am aflat asta, spuse Albini, stingîndu-şi meticulos ţigarea. Ştiu că sînteţi prieteni. De altfel, ne vom întîlni în cîteva zile, la nunta Isidorei, adăugă.

— La 22 decembrie, spuse zîmbind visător Zalomit. În trei zile.

— Fericitul mire e un văr de-al meu. Văr, şi foarte bun prieten, deşi e mult mai tînăr ca mine... Dar nu vreau să te reţin, adăugă, ridicîndu-se din fotoliu. Mă bucur însă că, într-un anumit fel, vom face parte din aceeaşi familie.

— O familie de cercetători, spuse Zalomit, un mare zîmbet luminîndu-i faţa.

— Foarte adevărat. Emil Butnaru, vărul şi prietenul meu, este un eminent chimist.

Apropiindu-se de uşă îl întrebă întorcînd brusc capul.

— Dar poezia?

Zalomit îi puse familiar mîna pe umăr şi izbucni în rîs:

— *Maculatele corole* n-a fost de-ajuns? Mai cunoşti vreun titlu mai profetic decît ăsta: *Maculatele corole?*

Albini îi întinse mîna zîmbind.

— Nu-ţi spun încă sărbători fericite, pentru că ne întîlnim în trei zile, la nuntă...

După ce închise uşa, Zalomit izbucni din nou în rîs, de data aceasta rîdea în neştire, ştergîndu-şi la răstimpuri lacrimile, fără să înţeleagă ce se întîmplă cu el, de unde năvălise bucuria aceasta nemaiîntîlnită din tinereţe. „Parcă toată lumea ar fi a mea! exclamă amintindu-şi cuvintele Euphro-synei. Cît este de adevărat! Căci, într-adevăr, toată lumea este a mea!"

Se aşeză la birou, potolindu-şi anevoie ultimele zvîcniri ale rîsului, ştergîndu-şi fericit lacrimile. „Aurelian, rosti cu glas tare, ca şi cum l-ar fi avut în faţă, Aurelian, te înţeleg foarte bine, ai avut dreptate. Nu era altă soluţie..."

Se ridică brusc, luă scrumiera plină şi se îndreptă spre bucătărie. Dar se răzgîndi, se apropie de fereastră şi o deschise. Cînd se întoarse, îl învioră aerul rece, curat, cu miros de zăpadă. „Ştiau şi ei de Calinic, îşi aminti, încercînd să închidă fereastra. Ştiau şi ei de Calinic... Dar nu înţeleg de ce-a scos microfonul în faţa mea. Poate ca să-mi arate că au toate drepturile şi fac ce vor. Într-un anumit fel, avea dreptate. O dată ce-am acceptat serviciile lor... Facem acum parte din aceeaşi familie... Şi scuzele pe care mi le găsea, că *trebuie* să accept toate acestea pentru a recupera formula pierdută a tratamentului..." îşi aduse brusc aminte de bătrînă şi se

înfiora. Aşezîndu-se la birou, îşi dădu seama că tremură. „Am lăsat prea mult fereastra deschisă şi m-a luat cu frig. Dar cum îşi poate închipui Albini că aş mai fi în stare să dau ochii cu ea?... Din fericire, am trecut de şaizeci de ani şi, *mai ales,* din fericire există fiola." Zîmbi melancolic, amintindu-şi ritualul cu care, în acea după-amiază de vară, scosese din servietă fiola şi, ridicînd-o cu un gest melodramatic ca s-o privească în zare, recitase din monologul lui Faust: *Ich grüsse dich, du einzige Phiole...* Nimic nu se întîmplase atunci — nici accidentul lui Aurelian Tătaru, nici întîlnirile cu Albini, cu părintele Calinic şi cu Euphrosyna, şi totuşi, precaut, pregăti, în secret, cea mai concentrată soluţie de aconitină pe care o putea obţine în laboratorul lui.

Tremura tot mai puternic, ca zgîlţîit de friguri. Deschise cu greutate sertarul şi începu să caute sub plicurile mari, galbene, în care păstra scrisorile importante. După cîtva timp, fu cuprins de o bruscă nelinişte, se ridică în picioare şi începu să scoată plicurile unul cîte unul, zvîrlindu-le la întîmplare pe birou. Privi rătăcit fundul sertarului. „Au căutat şi aici, şopti. Şi au găsit-o..." Simţi că i se înmoaie picioarele, şi se aşeză pe scaun, răsuflînd greu. „Nu mai e nimic de făcut, şopti. Cred că nu mai e nimic de făcut", repetă anevoie, parcă istovit de o neînţeleasă oboseală.

Se trezi tîrziu şi sări speriat în picioare. Privea turburat în jurul lui, încercînd să înţeleagă unde se află. *Euphorbia moldavica id est impudica;* îi tot căuta rima: *moldavica...impudica.* Dar nu izbutea să se concentreze; îl exaspera lătratul cîinelui. Un cîine mare, negru, care se învîrtea în jurul lui, la cîţiva metri, pe pietriş. „Potaie!" strigă în glumă, încercînd să-l îmblînzească. Atunci dădu cu ochii de tăbliţa de aramă şi citi: *Les trois Grâces.* „Evident, acum înţeleg! şopti fericit. Sînt trei şi totuşi una; acelaşi corp, deşi sînt separate. O perfectă, senină frumuseţe; nu li s-ar fi potrivit nici un alt nume..."

Paris, august 1976